

*Drago Žagar, Pavao Brajša,
Barbara Žemva, Angelca Kunstelj,
Jurij Grgurevič, Elizabeta Guzelj*

RAZREDNIK

VLOGA,
DELO
IN
ODGOVORNOST

ZALOŽNIŠTVO JUTRO

PROSVETNA KNJIŽNICA

Drago Žagar, Pavao Brajša, Barbara Žemva,
Angelca Kunstelj, Jure Grgurevič, Elizabeta Guzelj

RAZREDNIK – VLOGA, DELO IN ODGOVORNOST

Urednica izdaje: Angelca Kunstelj

Urednik zbirke Prosvetna knjižnica: Zvonko Perat

Spremna beseda: Zvonko Perat

Oblikovanje in prelom: ONZ Jutro

Izdalo in založilo:

Založništvo JUTRO, Jutro d.o.o., Ljubljana, Črnuška cesta 3
v sodelovanju s

Supra d.o.o., Ljubljana

Za založbo: Stane Kodrič

Pokrovitelj izdaje:

RAČUNALNIŠTVO

CELOSTNE POSLOVNE INFORMACIJSKE REŠITVE

SAOP računalništvo d.o.o., Cesta Goriške fronte 46, 5290 Šempeter pri Gorici
WWW.SAOP.SI

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana
371.213.1(082)

RAZREDNIK : vloga, delo in odgovornost / Drago Žagar ... [et. al.] ;
[spremna beseda Zvonko Perat]. - Ljubljana : Jutro, 2001

ISBN 961-6006-97-5
I. Žagar, Drago
114024704

Naročila:

Jutro d.o.o., Črnuška c. 3, p.p. 4986, 1001 Ljubljana
ali

tel. 01 561-72-30, faks 01 561-72-35

E-pošta: JUTRO@SIOL.NET

Predgovor

Priročnik »Razrednik – vloga, delo, odgovornost« je prvi priročnik te vrste pri nas, ki združuje teoretična spoznanja in seminarske naloge iz prakse. Pisci seminarskih nalog so bili udeleženci seminarjev z enakim naslovom kot ga ima ta priročnik.

Tako se na enem mestu soočata teorija in neposredna praksa. To pa je za učitelja-razrednika tudi praktično, saj lahko na enem mestu svoje ravnanje, svoje dvome ali potrditve preverja in primerja s praktičnim ravnanjem svojih kolegov učiteljev-razrednikov in hkrati s teoretičnimi izhodišči. V njem pa najde za izpopolnjevanje in poglobljanje znanja in s tem izboljšanjem pedagoške prakse v vlogi učitelja-razrednika tudi celo vrsto strokovne literature, ki so jo uporabili, ali pa jo priporočajo avtorji. To pa je tudi eden izmed osnovnih namenov organizatorja in izvajalcev teh seminarjev.

Izid priročnika so omogočili izvajalci seminarja – mentorji avtorjem seminarskih nalog. Prav tako pa tudi avtorji seminarskih nalog, ki so pristali na objavo le-teh. Zato se obojim najlepše zahvaljujemo.

Uredništvo

Kazalo

Drago Žagar

UČENCI, ALI JIH POZNAMO?	9
Telesne značilnosti	11
Miselne značilnosti	12
Znanje	14
Učni in spoznavni stili	16
Socialne in čustvene značilnosti	17
Učna motivacija	19
Kako spoznavati učence?	21
Ugotovitve iz prakse	22
▶ MOTIVI, KI SE POJAVLJAJO PRI POUKU KEMIJE V OSNOVNI ŠOLI	23
▶ MOTIVIRANJE UČENCEV PRI POUKU LIKOVNE VZGOJE	31
▶ MOTIVACIJA PRI GLASBENI VZGOJI	38
▶ RAZLIKE V UČNIH NAVADAH UČENCEV	48
▶ UGOTAVLJANJE ZAPOMNITVE ZEMLJEPISNIH POJMOV PRI POUKU	53
▶ ANALIZA PRIMERA DRUGAČNEGA UČENCA	58

Pavao Brajša

REFLEKTIRAJOČI UČITELJ	65
Osebnost reflektirajočega učitelja	66
Možgani reflektirajočega razrednika	67
Ljubezen reflektirajočega razrednika	68
Komunikacija reflektirajočega razrednika	69
▶ BREZPOGOJNA LJUBEZEN IN UČITELJ	73
▶ REFLEKTIRAJOČA KOMUNIKACIJA KOT SREDSTVO ZA SPOZNAVANJE SEBE IN UČENCEV	77
▶ IZGORILNI (burnout) SINDROM IN POKLIC UČITELJA	83
▶ SPOZNAVANJE SEBE IN DELO NA SEBI Z NAMENOM PREPREČEVANJA IZGORILNEGA SINDROMA PRI UČITELJU	87

Barbara Žemva

**SKRB ZA RAST LASTNE AVTORITETE TER REŠEVANJE
IN ODPRVLJANJE KONFLIKTOV V RAZREDU 92**

Angelca Kunstelj

NALOGE RAZREDNIKA	113
Administrativne in pedagoške naloge razrednika	115
Razrednik in učenci oddelčne skupnosti	118
Razrednik in oddelčni učiteljski zbor	121
Sodelovanje razrednika s starši	123
Uveljavljanje pravic in dolžnosti staršev v organih šole	126
Uveljavljanje pravic in dolžnosti staršev v oddelčni skupnosti	127
Razrednik in strokovni organi na šoli	128
Razrednik in strokovne inštitucije izven šole	129

Jure Grgurevič

RAZREDNIK IN STARŠI	130
▶ RAZREDNIK IN STARŠI	132
Roditeljski sestanek	138
▶ RODITELJSKI SESTANEK – tako ali drugače	139
▶ IZLETI S STARŠI IN OTROKI	143
Govorilna ura	146
▶ GOVORILNE URE Z UČENCI IN STARŠI HKRATI	147
Prisotnost na govorilnih urah	151
Sodelovanje s starši	151
▶ SODELOVANJE Z MANJŠO SKUPINO STARŠEV	152

Angelca Kunstelj

ANALIZA UČNIH IN VZGOJNIH REZULTATOV	157
Analiza učnih rezultatov	158
▶ PREVERJANJE IN OCENJEVANJE V TREH OCENJEVALNIH OBDOBJIH	161
▶ USPEH OB KONCU ŠOLSKEGA LETA	167
Analiza vzgojnih rezultatov	172
▶ NEOPRAVIČENO IZOSTAJANJE IN REŠEVANJE PROBLEMA	173

Vpisi v dnevnik	178
Positivne vzgojne spodbude v dnevniku	178
▶ VZGOJNI UKREPI IN NJIHOVI UČINKI	180
Sodelovanje s starši v šoli	189
Beleženje obiska	189
Analiza evidentiranega obiska	189
▶ SODELOVANJE S STARŠI UČENCEV ROMOV	194
▶ RODITELJSKI SESTANEK Z UČENCI	199

Elizabeta Guzelj

NAČRTOVANJE, SPREMLJANJE IN VREDNOTENJE V VZGOJNO IZOBRAŽEVALNEM PROCESU	205
Pomen načrtovanja	206
Načrtovanje pri nas in v svetu	206
Načrtovanja se naučimo	206
Zakon o osnovni šoli (v vzgojno izobraževalni dejavnosti)	206
Zagotovitev pogojev za načrtovanje in uresničitev	207
Pomembnost hitrih sprememb za izvedbo načrtovanega	207
Spremljanje uresničevanja načrtovanega	207
Katere vsebine načrtovati?	208
Učenje načrtovanja v šoli	208
Načrtovanje v skupnosti in razrednik	209
Odgovornost za načrtovano in organizirano	209
K seminarским nalogam	210
▶ LETNI NAČRT DELA RAZREDNIKA 4. RAZREDA	211
▶ INDIVIDUALNO NAČRTOVANJE ZA DELO Z UČENCI ROMI	226
▶ OBLIKE IN METODE DELA, KI JIH UPORABLJAMO PRI VODENJU ODDELKA V SMISLU NAČRTOVANJA IN ANALIZE	234
▶ OBLIKE IN METODE DELA, KI JIH UPORABLJAM PRI VODENJU SVOJEGA ODDELKA	241
▶ NAČRTOVANJE VZGOJNEGA DELA	247
▶ ODPRTI DAN ZAVODA	252

Zvonko Perat

SPREMNA BESEDA	260
-----------------------------	------------

Eden od pomembnih pogojev za uspešno pedagoško delo je poznavanje učencev. Samo učitelj, ki dobro pozna svoje učence, bo lahko organiziral takšne učne pogoje, ki bodo ustrezali vsem učencem.

Učenci v šolskem razredu se močno razlikujejo med seboj, kljub enaki ali podobni kronološki starosti. Različni so v nekaterih telesnih lastnostih, sposobnostih, znanju oziroma predznanju, učnih in spoznavnih stilih, socializaciji in čustvovanju ter v motivaciji. Te značilnosti učencev pomembno vplivajo na učenje.

Nekatere razlike med učenci so posledica razvoja. Razvoj namreč ne poteka enako pri vseh učencih. Nekateri hitreje, drugi pa počasneje prehajajo iz ene razvojne faze v drugo, kar povzroči osebne razlike med njimi. Poleg tega vsi ne razvijejo svojih sposobnosti in drugih lastnosti do enake ravni. Pri nekaterih se razvoj prej ustavi kakor pri drugih. Vsak učenec je torej osebnost zase, niti dva učenca nista povsem enaka. Predstavili bomo tiste posebnosti učencev, ki terjajo ustrezno prilagajanje pouka, da bi učenci lahko dosegli optimalne učne rezultate in osebni razvoj.

Telesne značilnosti

V nižjih razredih osnovne šole so učenci zelo aktivni. Ker pa morajo v šoli dalj časa sedeti in sodelovati, pogosto sproščajo svojo energijo z živčnim vedenjem (npr. grizenjem nohtov, praskanjem in splošnim nemirom). Nemirnost učencev lahko občutno ublažimo, če daljša obdobja sedenja prekinemo z vmesnimi aktivnostmi (npr. prosimo jih, da zbrisejo tablo, prerazporedijo klopi ipd).

Otroci te starosti potrebujejo tudi obdobja počitka. Telesne in umske aktivnosti jih hitro utrudijo. Zato morajo utrujajočim aktivnostim slediti bolj umirjene, tistim, ki zahtevajo veliko miselne koncentracije pa bolj sproščujoče (npr. umetnost po matematiki).

Ti učenci še vedno bolj nadzirajo velike mišice kakor fino koordinacijo. Mnogi, zlasti dečki imajo težave pri vodenju svinčnika. Zato učencem ne smemo naložiti preveč pisanja, kajti če je urjenja neke spretnosti preveč, se spretnost lahko poslabša in učenci dobijo odpor do nje.

Mnogi prvošolci se težko osredotočijo na majhen tisk in drobne predmete. Zato je treba, če je le mogoče, uporabljati veliko pisavo, branje pa naj ne traja predolgo. Nekateri so tudi daljnovidni. Znaki slabovidnosti so: *zapiranje enega očesa, nagibanje glave vstran, pomežikavanje.*

Otroci do devetega leta starosti odlično obvladajo svoje telo in so glede tega tudi precej samozavestni. Zato podcenjujejo nevarnosti. Pri ameriških otrocih se statistično največ nesreč zgodi v tretjem razredu. Glede na to, da vstopajo naši otroci eno leto kasneje v šolo, so pri njih verjetno nesreče najbolj pogoste v drugem razredu.

Kostna rast še ni zaključena, zato kosti in vezi ne vzdržijo velikih obremenitev. Zato je treba pogosto menjavati fizične aktivnosti, da ne pride do prevelikih enostranskih obremenitev posameznih delov telesa.

Ob vstopu v puberteto (od 10. do 12. leta) večina učencev, zlasti deklic naglo zraste. Povprečno so deklice stare od 10 do 14 let višje in težje od dečkov iste starosti. Ko pa kasneje zrastejo tudi dečki, začnejo prekašati deklice po moči in vzdržljivosti.

Zaradi hitre rasti telesa, so učenci v tem obdobju okorni in imajo težave s koordinacijo gibov. Te težave poslabšujejo njihov uspeh pri predmetih, ki zahtevajo telesne spretnosti. Nekateri učence tudi zbegajo nagle telesne spremembe. Če opazimo, da je učenca zbegalo, ker je hitro zrasel (ali ker ni), ga skušamo pomiriti tako, da mu razložimo, da so to povsem normalne značilnosti pubertetnega obdobja.

Učni in spoznavni stili

Učenci imajo različne učne in spoznavne stile. Učni stili se kažejo v dajanju prednosti določenim učnim situacijam in načinom učenja. Spoznavni stili pa pomenijo način, kako kdo zaznava, organizira in evalvira informacije. Skupna značilnost učnih in spoznavnih stilov pa je ta, da razmeroma nizko korelirajo z inteligentnostjo, bolj so odvisni od čustvenih in motivacijskih lastnosti posameznika.

V strokovni literaturi najdemo različne klasifikacije učnih in spoznavnih stilov. Enega od klasifikacijskih sistemov, ki je zelo razširjen podajata Rita in Kenneth Dunn (1978). Ta sistem vsebuje pet glavnih komponent: okoljsko, emocionalno, sociološko, fizično in psihološko.

Komponenta okolja vključuje adaptacijo ljudi na: zvok, svetlobo, temperaturo in urejenost prostora. Ljudje se različno prilagajajo tem učnim pogojem. Emocionalna komponenta vključuje posameznikovo: motivacijo, vstrajnost in odgovornost pri učenju ter način strukturiranja naloge. Sociološka komponenta se nanaša na to, ali nekdo raje dela sam ali skupaj z drugimi (v dvojicah, skupini, timu). Fizična komponenta se nanaša na: zaznavna nagnjenja (ali se nekdo bolje uči vidno, slušno, taktilno), na potrebo po uživanju hrane in po gibanju med učenjem ter na dnevni čas učenja. Psihološka komponenta pa se nanaša na vprašanja, ali je nekdo analitičen ali globalen v zaznavanju in dojetanju stvari, levo ali desno hemisferičen, refleksiven ali impulziven. Prve štiri komponente sodijo v področje učnih stilov, slednja pa v področje spoznavnih stilov.

Omenjeni spoznavni stili so tesno povezani z učenjem. Analitični učenci so na splošno bolj uspešni pri nestrukturiranih nalogah, globalni delajo bolje, če je naloga jasno strukturirana. Analitični dajejo prednost učenju z odkrivanjem, kjer so relativno svobodni pri izbiri postopkov in načinov dela, globalni imajo raje organizirano učenje. Analitični dajejo prednost individualnemu učenju, globalni skupinskim oblikam dela. Analitični učenci so ponavadi uspešnejši pri matematiki in pri naravoslovnih predmetih, globalni pri predmetih s socialnimi vsebinami (npr. pri književnosti, zgodovini ipd.). V šoli je treba na eni strani dopuščati te razlike med učenci, na drugi strani pa je potrebno preveč analitične učence vendarle usmerjati tudi na celoto in preveč globalne v pomembne podrobnosti.

Refleksivni (premišljeni) učenci si vzamejo čas za premislek preden se odločijo za odgovor, impulzivni pa odgovarjajo hitro in zato pogosto tudi napačno. Slednji napravijo več napak zlasti pri branju, pravopisu in računanju. Imajo tudi več učnih težav in pogosteje delajo pod svojimi sposobnostmi. Med njimi je več ponavljalcev.

Toda čeprav daje refleksivno vedenje na splošno boljše rezultate kot impulzivno, to ne pomeni, da so v šoli najuspešnejši skrajno refleksivni učenci. Nobeden od

ekstremnih stilov ni dober, vendar se refleksivni učenci lahko hitreje prilagodijo hitrejšemu tempu, če je to potrebno kakor impulzivni počasnejšemu. Delo z impulzivnimi učenci zahteva veliko učiteljeve strpnosti in razumevanja. Pomembno je, da imajo ti učenci dovolj časa za učenje in reševanje nalog, da ne delajo pod časovnim pritiskom, pri preverjanju in ocenjevanju znanja pa jim je treba dati tudi možnost popravljanja morebitnih napak.

Učenci se razlikujejo tudi glede dominantnosti možganskih hemisfer. Možganska skorja je sestavljena iz leve in desne hemisfere (polovice). Vsaka hemisfera je specializirana za določene psihične funkcije. Leva je močnejša v besednih sposobnostih (govor, branje, pisanje), pristojna je tudi za logično in matematično mišljenje. Desna pa je prevladujoča v vidno-prostorskih in glasbenih sposobnostih, odgovorna je tudi za domišljijo in ustvarjalnost. Zato so "levohemisferični" učenci na splošno boljši v besednih aktivnostih in pri matematiki, "desnohemisferični" pa v nebesednih aktivnostih in pri umetniških predmetih. Dominantnost ene ali druge hemisfere pojasnjuje tudi osebna nagnjenja učencev (interes za branje, poslušanje glasbe itd.). Pri pouku je treba spodbujati integracijo obeh hemisfer, tako da učencem zastavljamo besedne in nebesedne probleme ter probleme, ki zahtevajo logično mišljenje in domišljijo.

Socialne in čustvene značilnosti

Otroci v začetnih razredih osnovne šole so že bolj kritični pri sklepanju prijateljstev kakor na predšolski stopnji. Večina jih ima bolj ali manj stalnega prijatelja ali prijateljico. Ponavadi so to prijateljstva z osebo istega spola, značilno zanje pa je obojestransko razumevanje, privrženost, sodelovanje in deljenje. Tekmovanja med prijatelji niso dobrodošla, ker so preveč intenzivna in pripeljejo lahko do nezadovoljstva.

Učenci nižjih razredov imajo radi organizirane igre v manjših skupinah, vendar včasih posvečajo preveč pozornosti pravilom ali pa jih občutek pripadnosti skupini zanese predaleč, tako da rado prihaja do konfliktov. Ko razdelimo razred v dve skupini nas presenetijo, kako hitro se razvije tekmovalnost.

Prepiri med otroci so še vedno pogosti. Več je verbalnih kot fizičnih spopadov, vendar se zlasti fantje velikokrat tudi stepejo. Občasni prepri še niso razlog za zaskrbljenost, kadar pa opazimo, da so nekateri otroci — še posebej ista dva — dalj časa sprta, poskušamo posredovati.

Otroci v nižjih razredih osnovne šole potrebujejo veliko pohval in priznanj. S porazom se težko sprijaznijo in so zelo občutljivi za kritiko in posmeh. Ker občudujejo ali celo obožujejo učitelja, je lahko kritika iz njegovih ust zelo negativna. Večina učencev nižjih razredov se zelo trudi, da bi ustregla učitelju. Radi pomagajo,

Zaskrbljujoče je tudi dejstvo, da se večina učencev uči samo za ocene in ne zato, ker jih predmet zanima.

Verjetno kemija ni edini predmet, ki predstavlja učencem trn v peti, vsekakor pa sem mnenja, da smo za tako stanje odgovorni tisti, ki vsebino predmeta oblikujemo in jo učencem posredujemo.

Literatura

- Ames, Russell E. and Ames, Carole, ed. (1984, 1985, 1989): Research on Motivation in Education, Vol. 1, 2, 3, Academic Press, inc. London, str. 73-101, 139-173.*
- Elliot, Kratochwill: Reader in Psychology and Education, str. 127-134.*
- Jenko, A., Samopodoba v OŠ, seminarska naloga, Ljubljana, 1996.*
- Marentič-Požarnik, B.: Dejavniki in metode uspešnega učenja, DDU Univerzum, Ljubljana, 1980.*
- Orel, M.: Vplivi učiteljevih pričakovanj, seminarska naloga, Ljubljana, 1996.*
- Pečjak, V.: Poti do znanja, CZ, Ljubljana, 1977.*
- Pressley, Michael with Christine B. McCormick (1995): Advanced Educational Psychology, Harper Collins College Publishers, New York, str. 110-39.*
- Razdevšek-Pučko, C.: Motivacija in poučevanje, seminarsko gradivo, Pedagoška fakulteta, Ljubljana, 1996.*
- Woolfolk, A. E.: Educational Psychology, Allyn and Bacon, 1993, str. 336-363.*

.....
▼ Mateja Modrijan

▼ Osnovna šola Miroslava Vilharja, Postojna

▼ Mentor: dr. Drago Žagar

MOTIVIRANJE UČENCEV PRI POUKU LIKOVNE VZGOJE

Uvod

Odraslim je vstop v otrokov svet prepovedan ravno zaradi tega, ker so odrasli. Edina špranja, skozi katero lahko pogledamo v ta svet, je otroška likovna ustvarjalnost.

Otrok svoj svet oblikuje dotikajoče z vsemi čutili. Tako pridobljene izkušnje mu pomagajo sestavljati podobo sebe, prostorskih meja, raznolikosti predmetov in občutljivosti odnosov. Občuti, da sta obraz in telo mame mehka in topla. Da oster rob mize, če zadane vanj, boli. Da je rdeča jagoda sladka in sočna. Da se žoga da stisniti, da korak postaja glasnejši, če se kdo približuje.

Spoznava, da se je videti treba naučiti. Ko življenje otrok in odraslih postane sožitje, ki je prežeto z radostjo v igri, delu, govorjenju, izumljanju in ustvarjanju, dosežemo eno od prvih zakonitosti v vzgoji, veselje ob učenju, spoznavanju in razumevanju. Otrok doživlja ugodje ob svojih odkritjih, pričakuje naklonjenost in potrditev odraslih, da je sposoben in vreden.

V igri, risanju, gnetenju, sestavljanju, ..., dobiva nove izkušnje in uporablja že pridobljeno znanje. Skozi te dejavnosti ima možnost, da svoj doživetni svet oblikuje, ga predela ter uporabi pri ustvarjanju slike o sebi in svojem okolju.

Intenzivnost doživetja, razumevanja sveta, pridobljene predstave, zaživijo na papirju v črti, barvi, izbiri prostora, zaživijo in dobijo izraz sporočila, ki nam ga je oblikoval otrok.

V otroških likovnih izdelkih, ki so nastali spontano in tistih, ki so nastali v sodelovanju z odraslimi, je mreža idej, mimik, iger senc in ogledal, mask, je prikaz odkritij in fantazij, ki živijo v otroku in se prebijajo na plan v zelo različnih oblikah.

Doživetni svet otroka skozi sporočilo njegove risbe, pomeni odkrivati njegova veselja, naklonjenost, stike, strahove, nežnosti, znanja in razumevanja, pomeni znati prebrati nekaj od številnih možnosti sporočanja, ki nam jih posreduje.

lestvic, not). Majhen odstotek pa je tistih učencev (prva preglednica), ki ravno pri teh nalogah najdejo zadovoljstvo. Sklepam, da so to učenci, ki hodijo v glasbeno šolo in so jim te glasbene vsebine blizu, saj jim ob njih raste samozaupanje. Pojavljajo se posamezniki, ki nekatere glasbene dejavnosti zavračajo, ker jih je strah pred neuspehom (npr. pri petju – *bojijo se zasmehovanja*).

Pri glasbeni vzgoji bi dodali:

	A	B	C	D
več petja	4,5	14,3	8,3	18,2
več igranja na instrument	4,5	19,1	/	4,5
več zabavne glasbe	/	/	16,7	/
več poslušanja	/	/	4,2	4,5
več ustvarjanja	/	/	4,2	/
nič	18,2	4,8	29,2	40,9

Kljub temu, da otroci v višjih razredih radi poslušajo zabavno glasbo, je želja po njej minimalna ali pa je sploh ni. Veliko je učencev, ki jim je pouk glasbene vzgoje všeč tak kakršen je in ne bi pri njem nič spremenili. Kot sem že omenila, nekateri učenci želijo vložiti v predmet več lastne ustvarjalnosti, kar kaže na to, da bi pri pouku morala uravnati težavnost nalog.

Pri glasbeni vzgoji si želijo več:

	A	B	C	D
petja	22,7	19,1	20,8	63,6
igranja na instrumente	27,3	61,9	66,7	50,0
poslušanja glasbe	45,5	4,8	75,0	27,3
da bi izvedeli več o snovi	13,5	4,8	8,3	4,5
zabave	13,5	/	4,2	/
zabavne glasbe	/	4,8	4,2	/

Če dobro pogledamo obe preglednici, opazimo, da se med seboj podvajata. Opažam, da si učenci pri pouku želijo več glasbenih dejavnosti, saj se jim pri njih porajajo prijetna doživetja. Te dejavnosti jih osrečujejo in zadovoljujejo. Manj zanimanja pa učenci kažejo za glasbene vsebine, saj jih je le malo napisalo, da si želijo več izvedeti o sami snovi. Kot sem že omenila zajema snov petega razreda predvsem spoznavanje lestvic, not in dogajanja doma in v sosednjih deželah. To pa učence ne motivira najbolj za predmet, ker se bojijo, da bodo na teh področjih dosegli neuspeh. Učenci doživljajo glasbo predvsem kot zabavo, sprostitvev. To je razvidno tudi iz preglednice. Vendar se želja po zabavi in zabavni glasbi pojavlja v zelo majhni meri.

Rezultati ankete izvedene med učenci šestega razreda

Pri glasbeni vzgoji jim je všeč in bi pohvalili:

	A	B	C
petje	23,1	69,0	30,5
igranje na instrumente	50,0	34,5	33,3
poslušanje glasbe	/	3,4	16,7
snov	3,8	/	3,3
razlago	3,8	/	/
pesmi	/	/	10,0
učitelja	30,8	44,8	13,3
nič	3,8	/	13,3

Če primerjamo to preglednico z enako pri petih razredih opazimo precej podobnosti med njima. Tudi v šestih razredih so učenci najbolj motivirani za glasbene dejavnosti, čeprav se pri petju kažejo razlike. Verjetno zato, ker so nekateri učenci pri teh aktivnostih podvrženi strahu pred neuspehom. Opažam, da jim veliko več ugodja kot petošolcem nudi igranje na instrumente. Skupno muziciranje jim verjetno daje občutek uspeha pri skupnem prizadevanju. Kot pri petih razredih, se tudi pri tem vprašanju pojavlja, da so učenci pohvalili učitelja. Preglednica pa kaže predvsem na to, da jim razlaga ni najbolj všeč in da jih je le malo zadovoljnih z izborom pesmi in z obravnavano snovjo. Predpostavljam, da so s tem mislili predvsem na učitelja kot osebnost. Opaža pa se že majhen odstotek tistih, ki jim pri tem predmetu ni nič všeč in zanj nimajo nikakršnega interesa.

Pri glasbeni vzgoji jim ni všeč:

	A	B	C
kontrola znanja	11,5	38,0	/
snov	7,7	10,3	10,0
pesmi	3,8	/	10,0
poslušanje glasbe	3,8	3,4	/
nemir v razredu	3,8	3,4	13,3
petje	/	/	6,7
igranje	/	/	3,3

Tudi pri drugem vprašanju se pojavljajo podobnosti med razredi. Iz preglednice opazimo, da tudi v šestem razredu nekateri zavračajo glasbene dejavnosti, verjetno iz že znanih vzrokov (strah pred neuspehom). Učenci za pouk niso dobro motivirani tudi zato, ker se znanje preverja in jim snov ni tako zanimiva, pa čeprav ni posebnega poudarka na glasbeni nadarjenosti. Hkrati pa nanje vpliva tudi okolje, v katerem se izvaja pouk (nemir, sedežni red).

Predstavitev problema — opis stanja

B. obiskuje 1. razred. Všolan je bil na željo (bolj zahtevo staršev), kljub predlogu komisije za šolske novince, da bi z všolanjem počakali še eno leto, zaradi izrazite motorične nemirnosti. Fant je bil tudi v obravnavi pri pedopsihiatru.

Že prvi teden pouka je B. s svojim vedenjem v razredu povzročil učiteljici precej skrbi. Bil je tako moteč, da je bilo kakršnokoli delo v razredu onemogočeno. Učiteljica se je obrnila po pomoč k šolski svetovalni službi.

Iz razgovora z učiteljico povzemam:

B. je med urami neprestano v akciji, hodi po razredu, meče se po tleh, kriči, spušča neartikulirane glasove, agresiven je tudi do sošolcev (stiska jih okrog vratu, ščipa ...).

Pri dejavnosti vztraja zelo kratek čas ali pa sploh ne sodeluje.

Na dvorišču se je vsakokrat oddaljil od skupine — v tem času je zdrvel v bližnji park, splezal na plezalo ipd.

Ker je skupina učencev v tem oddelku velika (28 učencev), ga je težje nadzirati.

Želela se mu je približati na različne načine, vendar ji zaenkrat to ni uspelo, ne z dotikom, ne s pogovorom, pa tudi ne s strožjim pristopom (da ga je skregala).

Po razgovoru z učiteljico, sem tudi sama šla dva dni zapovrstjo po eno šolsko uro v razred in opazovala učenca. Glede na to, da je bil problem zelo velik sva se zmenili:

- Da moramo čimprej organizirati razgovor s starši.
- Se povezati s *Centrom za psihohigieno*, kjer je otrok obravnavan.
- V času, ko problem rešujemo, bo učenec določene ure preživel pri meni ob individualni zaposlitvi.

Pogovor s starši

Povabilu se je odzval oče.

Oba starša imata visoko izobrazbo. Oče je povedal, da je imel v otroštvu podobne težave, kot jih zdaj opaža pri fantu. B. ima še mlajšo sestrico, ki ima prav nasprotno lastnosti kot on, ki je nevztrajen, težje vodljiv, številnih situacij ne obvlada, je nesamostojen ...

Do tretjega leta so imeli varuško, potem so ga dali v vrtec, kjer se je le s težavo privadil. V predšolskem obdobju ga je povozil avto, imel pa je še druge manjše nezgode. Pri ženi so se v času nosečnosti z B. pojavljale težave. Porod je bil v začetku osmega meseca.

Pri dveh letih je bil B. dvakrat operiran na srcu (širitev aorte) in dalj časa hospitaliziran.

Za všolanje so se, kljub drugačnemu nasvetu komisije, odločili zato, ker bi po njihovem mnenju v vrtcu stagniral, nemirnost pa tudi v enem letu ne bi izvenela.

Z učiteljico sva mu povedali še vsaka svoje mnenje, izpostavili predvsem dejstvo, da je izvajanje pouka oziroma kakršne koli druge dejavnosti onemogočeno.

Ob koncu razgovora sva starše povabili naj prisostvujejo kakšni uri pouka.

Razgovor z strokovnjakom iz Centra za psihohigieno

Pedopsihiatrinja ga je opisala takole: *pri fantu gre za normalno razvite sposobnosti, je infantilni, vedenje slabo kontrolira, pozornost je motena*. V nevrološkem statusu se kažejo izraziti znaki minimalne cerebralne disfunkcije. EEG je pokazal, da je za starost nezrela bioelektrična aktivnost. Staršem je bila razložena narava otrokovih težav in tudi podana prognoza, svetovala jim je tudi predstavitev šolanja za eno leto, saj bi v tem letu pridobil na zrelosti. Opozorila jih je tudi na težave v primeru, da se glede všolanja odločijo drugače — možne so vedenjske motnje, čustveni zapleti, zmanjšana storilnost.

Pedopsihiatrinja me je tudi opozorila, da sta bila starša, zlasti mama, zelo negativistično razpoložena do njenega nasveta. Odklonila sta tudi nadaljnje sodelovanje z njihovo službo.

Moja opažanja v času individualne zaposlitve

B. je vodila k meni učiteljica, večinoma prvi dve uri. Tega, da je preživel nekaj časa pri meni, ni odklanjal. Ponudila sem mu različne igrače — najraje je posegal po šahu; znal ga je tudi igrati. Lahko je tudi risal — ni se odločal za klasično risbo, ampak je risal labirinte, če sem mu jih ponudila sama, jih je tudi reševal. Ko sva preživela skupaj že nekaj ur, sem ugotovila, da ima tudi kar precej predznanja. Še posebej so ga zanimale številke in nasploh matematični problemi. Poznal je tudi veliko tiskano abecedo in znal zapisati tudi nekaj besed.

Ko ga je učiteljica pripeljala k meni, je bil večkrat zelo razdražen (vrtel se je, skakal, se kotalil po tleh, največkrat je podoživljal vlogo vojaka, pilota, ki vozi raketo). Pustila sem mu, da se je izživel. Ko se je po določenem času pomiril, sem mu ponudila zaposlitev (nekaj težjih nalog in nekaj lažjih). Vedno si je izbral težje naloge.

V individualnem stiku je B. večinoma zadanih nalog opravil; seveda ob nenehnem spodbujanju in ob dodatnih navodilih.

Koncentracija je bila kratkotrajna, pozornost odkrenljiva, ko je imel močno potrebo po gibanju se je moral sprostiti.

Mnenje po opravljenih razgovorih

Upoštevaajoč fantovo starost (7 let), usvojeno znanje (*štetje do 20, zapis števil v tem obsegu in primerne količinske predstave, poznavanje vseh črk velike tiskane abecede*), in dejstvo, da gre pri fantu za normalno razvite sposobnosti, bi lahko sledil delu v 1. razredu. Glede na hudo izraženo motnjo pozornosti s hiperaktivnostjo pa ni

Osebnost reflektirajočega učitelja

Reflektirajoči učitelj je samokritičen do sebe in do svojega obnašanja v razredu. Ima realno sliko o sebi. Sposoben je prepoznati svoje resnično obnašanje. Sprejema direktne in indirektne, verbalne in neverbalne povratne informacije o sebi in svojem obnašanju. Sebe zaznava takšnega kot je in ne takšnega kot bi moral biti ali kot bi želel biti. Intenzivno spoznava samega sebe in dela na sebi.

Reflektirajoči razrednik je odprt do učencev v razredu. Pred njimi se ne skriva in ne pretvarja. Ko prihaja v razred, si ne nadene maske na obraz. Enako se obnaša v razredu, zbornici, na hodniku, na ulici. Govori, kar misli in občuti. Med učenci in seboj ne gradi "kitajskega zidu". Omogoča srečanje samega sebe z dejanskimi učenci. Učence vzgaja s svojo celotno osebnostjo. Pred učenci se odkriva in tudi njim omogoča, da se spoznava. Dovoljuje jim vstopati v svojo osebnost in tako omogoča, da jih tudi on vse bolje spoznava.

Reflektirajoči razrednik stalno osvešča samega sebe in svoje obnašanje v razredu in nima potrebe stalnega potiskanja in bežanja v nezavestno in neverbalno. Zmožen je dajati, prejemati in hkrati zahtevati neposredne ustne razlage, ki se nanašajo na dogajanje v razredu in jih ne izriva iz zavesti. Ne boji se direktnega soočanja v razredu. Ne beži od sebe, razreda, učencev.

Reflektirajoči razrednik iskreno, odprto in direktno izraža svoje občutke, potrebe in želje pred učenci. Iskren je, neposreden, odprt, jasen in dorečen v verbalizaciji svojih občutkov, potreb, želja, hkrati pa to dovoljuje svojim učencem. V njegovem razredu je mogoče vse in vse dovoljeno povedati do konca. Ne komunicira prikrito. Govori kar občuti, potrebuje in želi, in ne tisto kar misli, da bi moral občutiti in želei. Jasno in glasno razpravlja o učenčevih in svojih željah, potrebah in občutkih.

Reflektirajoči razrednik v razredu uporablja iskrena JAZ sporočila. Osebnostno stoji za vsem kar govori, je avtor svojih sporočil. Ne skriva se za šolskimi predpisi in pravili. Nastopa kot odgovorna in resnična avtoriteta. Prepričan je v vse kar pove. Izogiba se obtožujočih, žaljivih, ponižujočih in obtožujočih TI sporočil. Ne posluhuje se nedorečenih in difuznih MI sporočil, kot tudi ne neosebni in ne obvezujočih "moral bi" sporočil. Za svoje izjave je popolnoma odgovoren. Svoje učence nagovarja direktno in osebno.

Reflektirajoči razrednik svoje zasebne in strokovne probleme rešuje z odraslimi, doma ali v zbornici in ne v razredu. Svojih učencev ne obremenjuje s svojimi problemi. Razreda ne zlorablja za stvari, ki v razred ne sodijo. V razred prihaja z rešenimi domačimi in strokovnimi problemi. V razredu se posveča učencem in ne sebi. V razredu razrešuje odnose med učenci, ne pa tiste, ki sodijo v zbornico ali k zakonskemu partnerju.

Reflektirajoči razrednik v dialogu s svojimi učenci preverja lastna predvidevanja in mišljenje. Razlikuje med tistim, kar misli in predvideva in tistim, kar dejansko vidi, sliši in ve. Svojega mišljenja in predvidevanj ne pretvarja v očitna dejstva. Predvidevanja in mišljenje tako podaja kot predvidevanja in mišljenje in ne kot dokazljiva dejstva. Podaja jih kot domneve (hipoteze), ki jih skupaj z učenci spreminja (modificira) in objektivizira. Je realen in objektiv in ne nerealen in subjektiven. Dopušča tudi drugačna razmišljanja in predvidevanja.

Možgani reflektirajočega razrednika

Reflektirajoči razrednik enakovredno uporablja *cortex* in *limbični* sistem možganov. Z možgansko skorjo analizira in sanjari, z limbičnim sistemom pa ljubi in se navdušuje nad tistim, kar analizira in o čemu sanjari. Na interkortikalnem nivoju, z učenci analizira vsebine in jih spreminja v razumljive besede; na interlimbičnem nivoju pa razvija emocionalno ozračje razumevanja, vrednotenja in realiziranja teh vsebin. S kortikalnim sistemom možganov razlaga vsebine sporočil učencem, z limbičnim sistemom možganov pa jih navdušuje za te vsebine. Tak razrednik deluje s "celimi" možgani in ne le s posameznimi deli le-teh. Svoje učence nagovarja po enakem načelu. Takšen razrednik intelektualizira in hkrati ljubi. Resnico povezuje z ljubeznijo; ukvarja se tudi s tistim, kar imajo učenci radi in ne samo s tistim, kar misli, da morajo znati in kar bodo potrebovali.

Reflektirajoči razrednik sočasno uporablja levo in desno polovico možganske skorje, kar pomeni, da analizira in povezuje hkrati. Razmišlja logično in racionalno ter hkrati intuitivno in ustvarjalno. Išče novo in drugačno, saj ne želi uporabljati starega in že znanega. Zanimajo ga dejstva in števila, pa tudi odnosi in doživljaji. Analizira in meri in hkrati ustvarja in fantazira. Ne usmerja se samo ob preteklosti in sedanjosti; teži tudi k prihodnosti. Opaža posamično in celovito ter nijansirano in povezano.

Reflektirajoči razrednik razmišlja vertikalno in lateralno. Ne drži se samo dobro znane smeri, saj išče tudi nove. Ni samo analitičen, uživa tudi ob izzivih. Logično dopolnjuje in nelogično preskakuje. Pogosto je tudi diskontinuiran. Pri svojem delu je odgovoren, dopušča pa tudi napake.

Ne izključuje, ampak dostikrat vključuje nepravilno, naključno in brezzvezno. Ne upošteva vedno strogo določenih kategorij, klasifikacij ter pomembnih označitev. Sprejema tako neverjetno kot verjetno. V svojem razmišljanju ni strogo omejen.

Uspešen učitelj v razredu vedno uporablja načela reflektirajoče komunikacije, kar pomeni:

- Aktivno posluša svoje učence in razmišlja o tem, kar sliši.
- Učencem sporoča svoje razmišljanje in spoštuje njihova mnenja.
- Razvija enakopraven dialog, sprejema različnost mnenj; brez žalitev.
- Pozitivno misli in išče pozitivno pri učencih.
- Prilagaja se zmožnostim in potrebam učencev.
- Z učenci metakomunicira (išče za obe strani primeren razgovor).
- Hkrati sprašuje učenca in sebe.
- Več opisuje in pojasnjuje kot pa trdi in analizira.
- Učencev ne sili, da mislijo kot on sam.
- Svoje učence sprejema in ima rad take kot so.

Izhodišče kakovostne komunikacije oziroma kako jo doseči temelji na predpostavki, da sta učenec in učitelj v zelo podobnem položaju, kljub navidez zelo različnima vlogama, ki ju igrata. Vsak s svojimi potrebami in težavami sta drug od drugega odvisna in vsaka resnejša motnja v njunem odnosu ima posledice za oba. Proces poučevanja lahko poteka uspešno le v primeru, ko je njun odnos oziroma komunikacija odkrita, jasna in poštena z obeh strani. Takrat oba drug drugemu odkrito sporočata svoje misli, želje, zahteve in težave ter na drugi strani tudi drug drugemu primerno prisluhneta.

Taka komunikacija pa omogoča proces učenja, ki zadovoljuje učenca in učitelja hkrati.

Opis pristopa in postopka pri raziskovanju problema

a) Uporaba dveh vprašalnikov:

Vprašalnik 1 – Reflektirajoč ali nereflektirajoč učitelj?

Vprašalnik 2 – Kako se pogovarjam?

Vprašalnika sta bila predstavljena v knjigi *Sedem skrivnosti uspešne šole*, avtorja dr. P. Brajše. Želela sem dobiti odgovor na vprašanje, kako ocenjujejo kakovost svoje komunikacije moji kolegi, profesorji iz Srednje šole Rudolfa Maistra, Kamnik.

b) Vzorec: 20 profesorjev (10 žensk in 10 moških)

Vprašalnik so reševali anonimno, označiti so morali le trajanje delovne dobe.

Prosila sem jih, da čimhitreje brez premišljevanja označijo vrednosti, ki jih po njihovem mnenju dosega njihova komunikacija z učenci.

c) Predpostavke

1. Učitelji se bodo ovrednotili za reflektirajoče.
2. Svoj način pogovarjanja bodo ugodno ocenili.
3. Rezultati žensk bodo višji v obeh vprašalnikih.

Prikaz ugotovitev z razlago

Rezultati vprašalnika št. 1

SEM REFLEKTIRAJOČ ALI NEREFLEKTIRAJOČ UČITELJ?

Št.	Moški	Ženske
1	121	115
2	99	114
3	115	129
4	117	112
5	99	124
6	108	102
7	114	134
8	100	110
9	103	137
10	119	104

Povprečne vrednosti:

Moški = 109,5

Ženske = 118,1

Povprečni rezultati vseh ocenjevalcev sodijo v kategorijo *Zelo dobro*.

Rezultati vprašalnika št. 2

KAKO SE POGOVARJAM?

Št.	Moški	Ženske
1	182	185
2	169	193
3	181	229
4	210	191
5	171	208
6	174	205
7	191	222
8	152	184
9	167	223
10	204	173

Povprečne vrednosti:

Moški = 180,1

Ženske = 201,3

Vrednosti moških ocenjevalcev sodijo v kategorijo *Dobro*, medtem ko vrednosti ženskih ocenjevalk ustrezajo kategoriji *Zelo dobro*.

Nisem iskala primerjav glede trajanja delovne dobe, ker sem imela večino vzorca v kategoriji do deset let delovne dobe.

Rezultati so bili pričakovani (glej postavljene hipoteze, kar pomeni, da so naši profesorji zelo ugodno ali vsaj ugodno ovrednotili značilnost svoje komunikacije z dijaki). Nekoliko bolj kritični so bili moški ocenjevalci, pa še to samo v drugem vprašalniku.

Na podlagi dobljenih rezultatov sklepam, da so naši profesorji s svojim pogovarjanjem v razredu zadovoljni in da se imajo za reflektirajoče profesorje. Seveda gre za njihove subjektivne ocene in mnenja, zato bi bilo zanimivo dobljene rezultate profesorjev primerjati z rezultati dijakov, ki bi s pomočjo enakih vprašalnikov ocenjevali kakovost komunikacije svojih profesorjev. Predvidevam, da bi bili rezultati dijakov bistveno drugačni od rezultatov njihovih profesorjev.

nazaj. Takrat oni priskočijo na pomoč, vedno se jim na veliko zahvaljujem, kako srečna da sem lahko, da jih imam, ker ne morem narediti nič narobe, saj oni vse vidijo in vse popravijo.

Že po naravi sem bolj humorist. Rada obračam na humorno plat tudi tisto, kar me je včasih prav pošteno ujezilo. Če pa na pomoč priključiš HUMOR, celo sam ne vidiš nič slabega v tem, kar se trenutno dogaja in na koncu se stvari prijetno obrnejo. Za nameček lahko dodaš malo vzgojnosti, pa ti tega ne zamerijo.

To, da uživaš v nekem okolju avtoriteto, je prav lepa stvar, le eno nevarnost vidim. Avtoriteta je v tebi do tebe. Siliti sebe, da si nekaj, česar ne znaš biti, dajati nekaj, česar nimaš, NE MOREŠ. Sam si moraš dati svojo ceno. Tudi svojim dijakom v šoli večkrat rečem: "Vi vsi ste čisto v redu. Nič vam ne manjka. Zaupajte vase in delajte to, kar bi želeli, da drugi naredijo vam."

Podobno izpovedna in poučna je skupna naloga dveh učiteljic matematike. Iz njunih opisov je še posebej lepo razvidno, kako vlogo, ki smo jo dobili v lastni družini, kasneje prenesemo v svoje poklicno življenje.

► Moja družina in jaz v njej

H. zgodba

Izhajam iz petčlanske družine. Sem najmlajša in med menoj in sestrama sta precejšnji starostni razliki: 11 in 8 let.

Na svoje zgodnje otroštvo imam lepe spomine. Kljub skromnemu življenju, odrekamju, sem bila deležna veliko topline in pozornosti. Če sem se želela stisniti v objem (to je bil največkrat oče), ni bilo problema; vedno se je našel kdo.

Ko sem bila stara šest let, je oče zbolel za sladkorno boleznijo. To je naše življenje obrnilo v povsem drugo smer. Navajali smo se drugačnega ritma in načina življenja; celotno življenje je začelo potekati po drugačnih smernicah. Ker se je oče velikokrat slabo počutil, je nekatere odgovornosti, v neki meri, prevzela mati. Sestri in kasneje tudi jaz, pa njene (predvsem gospodinjske). Zaradi nihanja sladkorja, se je vedenje očeta spremenilo, preprosto nisi mogel predvideti, kako bo odreagirati. Oče se je kasneje, zaradi zdravstvenega stanja, invalidsko upokojil. Sestri sta se poročili ter odšli od doma. Kljub temu pa smo ostali povezani med seboj.

Med študijem se je zdravstveno stanje očeta zelo poslabšalo. Postal je nepokreten in pred nama z mamo je bila marsikatera prečuta noč, v kateri sva čakali na zdravnika. V tem času sem se s težkim srcem vračala domov, zaskrbljena zaradi očetovega stanja. Ta agonija je trajala leto in pol in pri tem sem potrebovala precej "debelo kožo".

Po očetovi smrti je bilo potrebno urediti veliko stvari. Mati se je o tem posvetovala z menoj. Na nek način sem prevzela očetovo vlogo pri odločanju. Pri tem je bilo moje reagiranje in vedenje zelo racionalno, resno in je dovoljevalo malo čustev.

I. in njena zgodba

Izhajam iz številne družine izobraženih staršev. Oče, mati in še pet otrok, rojenih drug za drugim, v roku sedmih let.

Mati ni imela pravega časa vzpostaviti v ranem otroštvu pristni materinski odnos s posameznim otrokom. Medtem, ko jo je prvi čustveno potreboval, je priklenjala že drugega na prsi. Torej smo rasli bolj drug ob drugem, otroci med seboj.

Oče je v družini bil tisti, ki prinaša domov denar, vzgojo pa je več ali manj prepuščal materi.

Medtem, ko smo prihajali na svet, je imel starejši brat hudo prometno nesrečo (star 3 leta). Ostal je 100 % invalid.

To je odnose v naši družini obrnilo na glavo. Oče se je po večkratnem, neuspešnem pravdanju za bratove pravice do odškodnine, prepustil pijači in kmalu umrl.

Tako je mati ostala sama, s kopico šolskih otrok in invalidnim sinom.

Začela se je borba za preživetje!

Mati je prevzela vlogo očeta in mame hkrati. Bila je stroga, dosledna in zahtevna do nas. Morali smo jo ubogati na besedo. Čustev skoraj ni kazala. Morda smo se ji zdeli premajhni, da bi jih delila z nami!? Tudi smeha in heca je bilo malo pri hiši. Vsi smo se morali poslušno podrediti njeni avtoriteti. Vsak je vedel, kaj mora delati, kakšna je njegova vloga v družini. Eden od bratov je prevzel očetova tehnična opravila, dekleta pa gospodinjska in delno skrb za invalidnega brata. Kljub hudim časom, smo vsi uspeli doštudirati.

Čeprav mama ni znala pokazati, kaj šele reči, da nas ima rada in da je ponosna na nas, se je to na tihem čutilo.

Avtoritete v moji družini in njihov vpliv name

H.

Mati je bila "glasna" avtoriteta, oče "tiha". Imel pa je celoten pregled nad vsem. Njune odločitve se niso razlikovale, čeprav se je mati zdela zelo stroga in zelo zahtevna, na trenutke pesimistična. Kljub temu smo vedele, da nas imata rada.

Iskren pogovor je bil mogoč le do določenih meja: natanko se je vedelo, kdaj in kaj lahko nekomu rečeš. Ubogati je bilo treba na besedo, brez ugovarjanja. Ugovarjanje, "samosvoje" razmišljanje, te je pripeljalo le do podrobnih enostranskih utemeljevanj, pridiganj. Pravo nasprotje, reagiranja ob težki situaciji, ki se je posamezniku zdela nerešljiva, neizvedljiva - takrat smo dobili podporo.

Z mamo se sedaj že da pogovarjati o nekaterih stvareh, tudi povedati svoje mnenje in ga poskušati utemeljiti. Mati se je zelo spremenila. Manj strogo reagira in ima bolj pozitiven odnos do vsega.

"Pozdrav", ki te je spremljal ob odhodu z doma: "Pazi, da se ti kaj ne zgodi!", se je spremenil v: "Lepo se imej."

I.

Danes kot odrasla in tudi mati, opažam, da je med mano in mamo čustvena praznina. Mene nihče nikoli ni objel, stisnil k sebi. Tak odnos sem prenašala tudi na svojega prvega otroka in kar

usmerjena k posamezniku, k posameznemu učencu, k posameznemu učitelju, ki poučujejo v oddelku kot tudi k staršem učencev oddelka.

Šola opravlja vzgojno-izobraževalne naloge in uresničuje cilje, ki so temeljni in obvezni, skupni vsem šolam. Razlikujejo se le v kakovosti uresničevanja. Izvaja pa tudi naloge – in jih ponudi učencem – ter uresničuje cilje, ki so specifični za posamezno šolo. Narekujejo jih potrebe, omogočajo pa pogoji, kadrovske, materialne in finančne možnosti občine, v kateri šola deluje.

Razrednik usmerja učence glede na njihove sposobnosti, interese, nagnjenja v razširjeni program šole. Starše pa informira o možnostih pridobivanja dodatnih znanj njihovih otrok.

Razrednik mora tudi spodbuditi učence, da se sami odločajo, organizirajo in izvedejo dejavnosti, ki dopolnjujejo pouk, npr. različne projekte, raziskovalne naloge, ali se sami vključujejo v te aktivnosti na šoli. Po interesih učencev v oddelčni skupnosti predlagajo tudi širitev interesnih dejavnosti ipd.

Na uspešnost vzgojno-izobraževalnega sistema vpliva tudi celotna klima, ki jo razvije, spodbuja življenje na šoli, pedagoški delavci in učenci, pa tudi starši, ki se dogovorijo za določen šolski red. Razrednik in njegovi učenci oddelka pa to storijo v okviru svojega oddelka in skrbijo za njegovo izvajanje.

Najpogostejše in najpomembnejše smeri razrednikovega pedagoškega delovanja vodijo znotraj šole k oddelčni skupnosti učencev, oddelčnemu učiteljskemu zboru in oddelčni skupnosti staršev učencev ter strokovnim organom šole.

Razrednik in učenci oddelčne skupnosti

Razredništvo je predvsem pedagoška naloga, povezana z vzgojno-izobraževalnim delom, ki jo opravlja učitelj. Na razredni stopnji osnovne šole je učitelj, ki poučuje v razredu, ali poučuje pretežno del predmetov, hkrati tudi razrednik. Na predmetni stopnji osnovne šole in v srednjih šolah pa je med kriteriji tudi čim večje število ur pouka v oddelku.

Uspešnost razrednikovega dela pogojujejo tudi drugi pomembni dejavniki. Strokovno znanje zlasti s pedagoško-sociološkega in psihološkega področja mu omogoča uspešnejše vodenje oddelka in reševanje problemov posameznih učencev v njem. Ustrezne osebnostne lastnosti učitelja-razrednika, ki le še utrjujejo njegovo pristno avtoriteto, tudi pripomorejo k ugodni klimi, ki spodbuja pristne, zaupne medsebojne odnose.

Ravnatelj-pedagoški vodja šole ob upoštevanju čim večjega števila kriterijev ter vzgojne in učne uspešnosti oddelka določi razrednika, na razredni stopnji pa učitelja oddelku, ki je hkrati tudi razrednik.

Uveljavljena in uspešna šolska praksa je, da razrednik "napreduje" z učenci iz razreda v razred. Prednosti takšnega spremljanja so se potrdile, čeprav ima tudi takšna rešitev svoje slabe strani. Informacije o učencih oddelčne skupnosti in o posameznih učencih le dopolnjuje, nadgrajuje in širi. Čim več informacij, objektivnih podatkov uspe zbrati, bolje pozna učence oddelčne skupnosti in posameznika, njegove pogoje in možnosti za učenje in šolsko delo, uspešnejši bo pri vodenju, usmerjanju, svetovanju, koordiniranju in pomoči, boljši pa bo zato tudi rezultat celotnega oddelka in posameznikov v njem.

Opozoriti pa je potrebno tudi na nekatere negativne posledice, ki se lahko pokažejo pri takem "napredovanju". Razrednik mora preverjati svoj objektivni odnos, svojo naklonjenost do učencev oddelčne skupnosti in do posameznih učencev in ga korigirati, če je to potrebno, v skladu s stroko in etičnim kodeksom.

Razrednik mora preverjati tudi objektivnost in veljavnost informacij, ki jih zbira iz leta v leto. Upoštevati mora namreč dejstvo, da je učenec v naglem osebnostnem razvoju in da se osebnostno šele oblikuje ob pomoči in pod vplivom staršev, šole in družbe v širšem smislu.

Učitelji, ki še nimajo izkušenj in prakse razrednika in če v oddelku, ki ga bodo prevzeli doslej niso poučevali, si šele pričnejo zbirati informacije. Pri tem morajo imeti kritičen odnos do informacij, ki so bile že zbrane in jih preveriti, če so še uporabne in veljavne. Predvsem pa jih soočiti z novimi, s svojimi podatki in izkušnjami. Viri informacij so različni. Najzaneslivejši morajo biti zapisani in zbrani v pedagoški dokumentaciji. V pomoč pri zbiranju so osebni pogovori s tistimi, ki so ali so bili v posrednem ali neposrednem odnosu z učenci oddelčne skupnosti ali s posameznimi učenci.

Podatki in informacije, ki jih mora imeti razrednik za uspešno pedagoško vodenje oddelka se nanašajo na dve ravni zbiranja. Prvi so pokazatelj dela in uspešnosti učencev oddelčne skupnosti, drugi pa se nanašajo na posameznega učenca v tej skupnosti. Prve je lažje in zanesliveje zbirati in zbrati, voditi in analizirati pa tudi drugače uporabiti kot druge, ki kažejo na razvoj, napredek, uspeh ali neuspeh posameznika.

Vzgojna in izobraževalna uspešnost oziroma neuspešnost učencev oddelčne skupnosti ni zgolj seštevek uspešnosti ali neuspešnosti posameznika kot ni uspešnost ali neuspešnost posameznika neodvisna od učencev oddelčne skupnosti, katerega člen je posameznik.

Oddelek učencev kot socialni prostor ima velik vpliv na posameznika in njegov razvoj. Zato mora razrednik spodbujati, razvijati in uresničevati ustrezno tudi socialno klimo, v kateri najde vsak posameznik ustrezno mesto ter se v teh zapletenih medsebojnih odnosih dobro počuti in uspešno potrjuje.

dobro obiskane. Starši se radi pogovorijo z učiteljem, ki poučuje njihovega otroka, saj razrednik ne more dovolj natančno posredovati staršem, kako njihov otrok sodeluje in napreduje pri določenem predmetu.

Skupni sestanki staršev, učencev, učiteljev

Tak sestanek organizira razrednik, največkrat na pobudo staršev, če se v oddelku pojavi kakšen večji problem. Sestanek je potrebno zaključiti z natanko določenimi sklepi, ki bi morali obvezovati vse odgovorne. Vsi sodelujoči so odgovorni za svoje obnašanje na sestanku in po njem. Tak sestanek mora biti skrbno načrtovan in voden.

Predavanja za starše

Organizira šola na skupnih roditeljskih sestankih. Pripravlja pa jih tudi razrednik na roditeljskih sestankih. Predavatelj je lahko razrednik ali šolski svetovalni delavec oziroma drug strokovnjak, ki pozna probleme, o katerih žele starši slišati mnenje.

Obisk razrednika na domu učenca

Izvaja se redkeje. Zanj se odločimo šele takrat, ko ocenimo, da bi s samim obiskom lahko pridobili potrebne informacije o učencu. Starši večinoma takih obiskov nimajo radi zaradi gmotnih, stanovanjskih in drugih stisk.

Pisna sporočila staršem

Razrednik včasih pošlje staršem pisno obvestilo o učenčevem vedenju v šoli ali pa jim pošilja posebne tiskovine – uradne dopise šole. Taka oblika je praviloma obravnavana negativno, ko je učenec nekaj zagrešil, kar ni usklajeno s šolskim redom. Pogosto se zgodi, da učenec sporočila staršem ne da ali pa ponaredi podpis. Tako vedenje učencev kaže, do so družinski odnosi skaljeni.

Prijetneje je zapisati staršem dobro vest, o njihovem otroku, da pri učenju napreduje, da se pri nečem še posebej odlikuje, da se lepo vede, da je pohvaljen zaradi določenega dejanja. Izogibam se negativnim sporočilom staršem. Klicati starše na pomoč pomeni, da šola sama ni sposobna rešiti problema. Z disciplinskimi prekrški se najraje ukvarjam tedaj, ko se zgodijo in če je le možno ne vliučujem staršev. Tako učenec ve, da poskušam problem rešiti in ne učenca kaznovati. Tako si pridobivam zaupanje otrok.

Uporaba telefona v stiku s starši

Telefon je vedno bolj uveljavljena oblika. Po telefonu se dogovarjam s starši, kdaj naj pridejo na govorilne ure ali pa jih obveščam o zdravstvenem stanju otroka, če le ta zboli v šoli. Za obsežnejše informacije o učno-vzgojnem uspehu otroka ne uporabljam telefona. Starše, ki bi se radi informirali preko telefona, vljudno povabim na govorilno uro.

Izleti, družabna srečanja, obisk na šolskih prireditvah, skupne akcije

so prijetna druženja staršev, učencev, razrednika in učiteljev, ki poučujejo v razredu. Priložnost, da se spoznamo v drugačnem okolju.

Starši prevzamejo vlogo spremljevalcev na izletu, skupaj s svojim otrokom si na šoli ogledajo športno ali kulturno prireditev ali pa se skupaj zabavajo na šolskem pustovanju. Aktivno lahko sodelujejo v delovni akciji ali pa sodelujejo na športnem tekmovanju, kjer se medsebojno pomerijo ekipe učencev, staršev in učiteljev. To so srečanja, ki zblížujejo in vzgajajo čut pripadnosti šoli, ki jo obiskujejo njihovi otroci.

Zaključek

Vloga razrednika je izredno pomembna in zahtevna, saj mora realizirati neštete cilje in rešiti veliko problemov z namenom, da zagotovi učinkovito delovanje oddelčne skupnosti in celotnega sistema, ki ga predstavlja šola.

Med rednim študijem smo premalo zvedeli:

- o vodenju razrednih situacij na osebni in učinkoviti način,
- o razreševanju konfliktov med učenci,
- o razreševanju konfliktov med učenci in učitelji in med starši in učitelji,
- o razreševanju konfliktov med kolegi,
- o pomoči staršem na govorilnih urah,
- o vodenju roditeljskih sestankov,
- o pomoči učencem v posebnih razmerah.

Šele v vsakdanjem delu z učenci, z učitelji in s starši spoznaš, da je ljubezen temeljni predpogoj uspešne komunikacije med njimi.

Razrednik lahko s kakovostno komunikacijo zagotavlja uspešno ustvarjalno skupno preživetje.

Literatura

- Malič, J.: *Razrednik v osnovni šoli*, DZS, Ljubljana, 1988
 Brajša, P.: *Sedem skrivnosti uspešne šole*, Doba, Maribor, 1995
 Resman, M.: *Šola, učitelj, starši* (Sodobna pedagogika št. 5&6 92)
 Novljan, E.: *Oblike dela s starši*
 Glaseer, W.: *Dobra šola, Didakta, Radovljica, 1991*
 Glaseer, W.: *Učitelj v dobri šoli*
 Cenčič, M.: *Dinamika vzgojnega dela v šoli*, DZS, Ljubljana, 1986
 Grgurevič, J.: *Šola za razrednika* (Vzgoja in izobraževanje, št. 6/95)

.....

Učitelj razrednik

Primer A.:

D. iz 8. razreda z očetom na govorilnih urah (D. – učenec, O. – oče, J. – jaz kot učiteljica predmeta; v decembru XX).

J.: *Dobil je negativno oceno pri pisnem izdelku, pa tudi ustna ocena ni prav pozitivna. Ne bom je vpisala, dokler je ne popravi.*

O.: *Kako to D., da nisi pisal bolje? Pa pri ustnem bi lahko tudi več znal in dobil višjo oceno. Saj ti si se sposoben naučiti in znati vsaj za trojko pa tudi več.*

D.: *Ja, ja, naučil se bom za trojko in jo dobil ali pa še več.*

O.: *Moraš se naučiti, da boš popravil vsaj na tri.*

D.: *Ja, popravil bom na tri.*

Jaz sem bila v glavnem tiho, saj sta se kar nekam sama dogovorila za oceno in sicer trojko.

Imela sem zelo čuden občutek, saj sem dobila nekakšna navodila za to, da ga vprašam za trojko, saj bo znal za trojko in mora dobiti trojko.

Mesec kasneje, kljub mojemu negativnemu občutku "rahlega izsiljevanja", je D. le imel nekakšen delovni zagon, večje zanimanje za predmet, znal je za trojko in trojko tudi dobil.

Primer B.:

S. iz 6. razreda z očetom ali mamo in sestro K. iz 8. razreda pri govorilnih urah. (S., O.M. – oče ali mama, K., J. – jaz; v januarju XX)

J.: *S. je pisala negativno pisno nalogo, že ustno je predtem zelo malo odgovarjala, po kontrolni pa se tudi še ni pripravila na popravljanje ocene. Ko jo pokličem, ne zna oziroma ne odgovarja, ni pripravljena ali pa se sama "ne javi", ko naj bi znala.*

O. M.: *Mi smo se z njo učili, ponavljala je na glas, spraševali smo jo, odgovarjala nam je na K. vprašanja o snovi. Menimo, da nekaj le ve.*

K.: *Pripravim jo do tega, da se uči hkrati z mano (prav dobra osmošolka) in dela naloge. Ko jo sprašujem, nekaj zna, samo v šoli se ne oglasi, če ni stoodstotna.*

O. M. K.: *Mi bomo delali z njo, da bo izboljšala ocene in se naučila snov, ...*

J.: *V redu, pa naj pove samo, ko bo pripravljena, da ne bo več negativnih ocen.*

Čez približno dva meseca je le znala za prav dobro oceno, zato se je zopet pogreznila v "zimsko spanje" do naslednjih dogovorov in pogojev.

Sklep

V prvem primeru sem bila po svoje zelo nezadovoljna, da je oče s seboj pripeljal sina D., saj sem dobila občutek dogovarjanja za oceno med njima. Bila sem kot nekakšna priča dogovoru za oceno, in vse skupaj se je izkazalo kot pozitivno dejanje in z uspešnimi rezultati.

V drugem primeru pa sem bila zadovoljna za prisotnost vseh družinskih članov učenke, saj smo se dogovorili za delo učenke in pomoč ostalih družinskih članov, pa le ni bilo tako hitro izboljšav. Učenka S. namreč preveč pričakuje od vseh ostalih v nudenju pomoči, sama pa le malo do sebe zahteva.

Jaz sama ne zahtevam obvezne prisotnosti otrok poleg staršev, niti ne odsvetujem, da bi se učenci udeležili skupaj s starši govorilnih ur. Prepuščam izbiro njim, staršem in učencem. Zahtevam le takrat, ko se starši pretirano čudijo nad ukrepi in ocenami ter neznanjem v šoli v primerjavi z znanjem doma. Takrat naj bi se vsi trije pogovorili in si ogledali tudi pisne izdelke in vse dodatne ter delne ocene in ocene. Pa tudi v primeru, ko otrok odklanja učenje, delo, vsakršno pomoč in hočem, da to pred mano in starši tudi pove ter zakaj je nezainteresiran za dobro oceno.

Literatura:

Strmčnik, F.: Analiza šolskih kazni, DZS, Ljubljana, 1965

Resman, M.: Šola, učitelji, starši, SP, št.: 5-6/92

.....

Prisotnost na govorilnih urah

Govorilne ure, kjer so prisotni tudi otroci ne morejo biti in tudi niso kratke. Zanje bomo porabili prav gotovo več kot pol ure za en razgovor. Zato se pri njih še bolj izpostavi vprašanje racionalne izrabe časa. Iskanje novih poti na tem področju je zelo dobrodošlo.

Sodelovanje s starši

Zelo zanimiva oblika je sodelovanje s starši skupaj in še morda s prisotnostjo otrok. V taki obliki se starši lahko vključijo tudi kot svetovalci drugim staršem, med njimi se razvijejo oblike izmenjave izkušenj in sodelovanje, ki razrednika lahko zelo razbremenijo. Za tako obliko mora biti razrednik zelo usposobljen in tudi potrpežljiv pri pridobivanju izkušenj. V vsakem primeru pa mora svojo usposobljenost in pripravljenost tudi preizkusiti. Zanimiv načrt take oblike je opisan v naslednji v seminarski nalogi.

Romov. Pri tem in pri učenju jim je pomagala tudi honorarno zaposlena Romka, ki se je z njimi pogovarjala v romščini in jih spodbujala pri delu. V tem obdobju sva s socialno delavko zopet obiskali Z na domu in ga opozorili na učenje doma. Ob koncu obdobja je imel Z. negativno ocenjen zemljepis. Na konferenci je bil sprejet sklep, da z učiteljem naredimo podroben načrt popravljanja ocene.

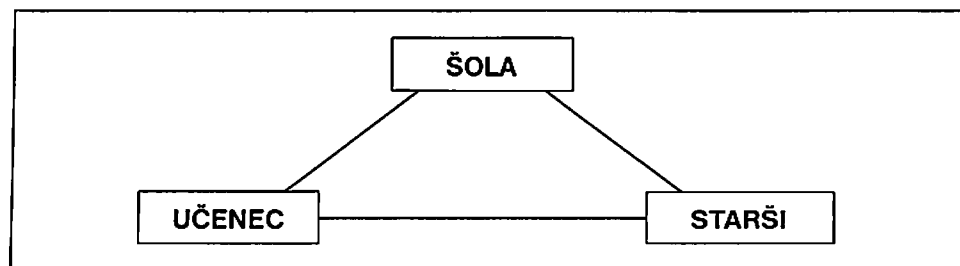
3. OCENJEVALNO OBDOBJE

Takoj v začetku obdobja smo z učiteljem zemljepisa in s socialno delavko naredili načrt popravljanja

negativne ocene. Z se je po načrtu pripravil in uspešno popravil oceno. Sedaj je imel nalogo obdržati pozitivne ocene ne samo pri zemljepisu, marveč pri vseh predmetih. V tem času je namreč veliko energije posvečal vajam za plesne nastope na letošnjem sejmu učil in prireditvi "Prisluhni Romom" v Ljubljani. Zaradi tega sem uradno povabila v šolo mamo, da bi se pogovorili o njegovem delu. Sestanku so prisostvovali tudi socialna delavka, učiteljica za Rome in Z. Mama je obljubila, da bo Z. doma nadzirala in mu pomagala po svojih močeh. Z. je obljubil, da se bo bolj potrudil, in da se ne

bo več izmikal vzporednim uram za Rome (v tistem obdobju so bile v času športne vzgoje). Mama je v zadnjem obdobju enkrat tedensko telefonirala v šolo meni ali socialni delavki. Prosila je za podrobnejša navodila o snovi in o učenju. Zato sem pri učiteljih zbrala podatke o tem, kdaj in katero snov bo vprašan. Zapisano sem odnesla k njim domov, ko sva jih sredi junija s socialno delavko obiskali. Zadnje dni se je pridno učil in tako uspešno končal šolsko leto. Ob koncu leta je imel vse predmete ocenjene pozitivno in zadosten uspeh. Bil je vesel, da gre v sedmi razred.

Upam, da sem vam uspešno predstavila Z., S. in T. in da ste si uspeli ustvariti približno sliko o njih. Njihov napredek je velik in uspelo nam je le z medsebojnim sodelovanjem. V šolskem letu, ki je za mano sem dodobra začutila odgovornost razrednika, pomen sodelovanja s starši, šolsko svetovalno službo in učencem. Prilagam list, na katerem sem v obliki miselnega vzorca zapisala oblike sodelovanja šole s starši in oblike pomoči, ki so bile nudene učencu ali staršem. V sredini sem narisala simbol prijateljstva in pomoči, kajti medsebojno zaupanje je imelo pomembno vlogo pri skupnem delu. V vzorcu so prisotni vsi trije členi trikotnika *šola – starši – učenec*.

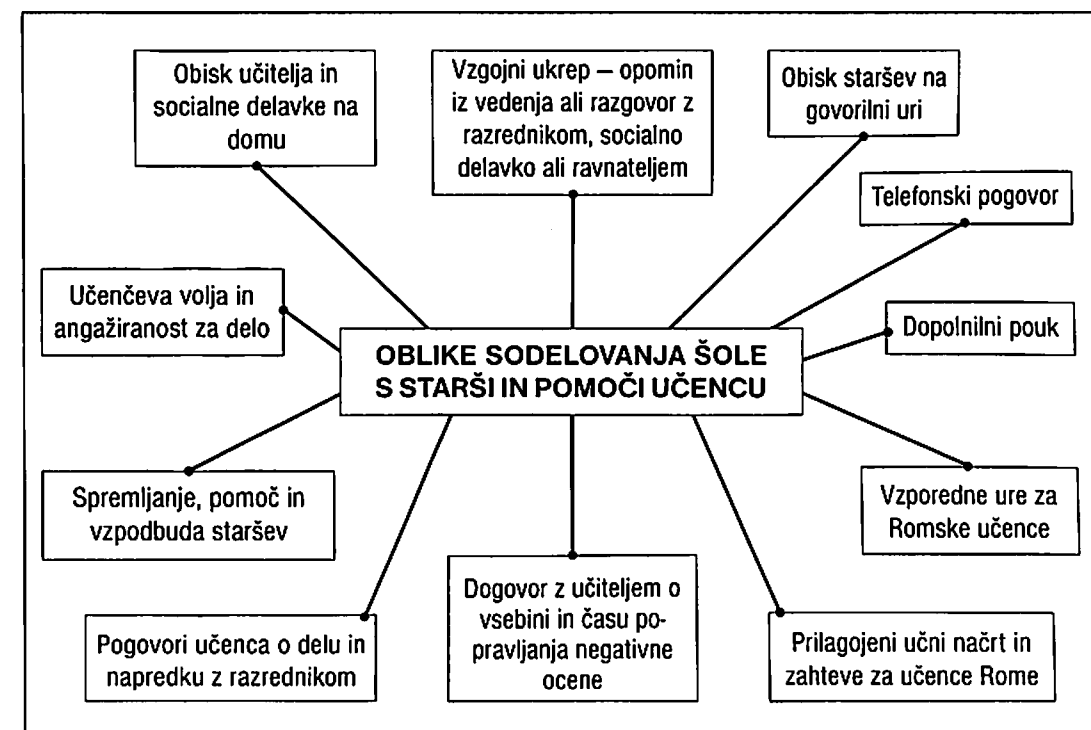

V pomoč šole sem vključila dopolnilni pouk, vzporedne ure za romske učence, dogovor z učencem o vsebini in času popravljanja negativne ocene, prilagojen učni načrt in zahteve za Rome, vzgojni ukrep in razgovor z razrednikom, s socialno

delavko ali ravnateljem, pogovor učenca o delu in napredku z razrednikom. Med oblike sodelovanja šole s starši sem uvrstila obisk učitelja in socialne delavke na domu, obisk staršev na govornilni uri in telefonski razgovor, pomembna pa je tudi pomoč in vzpodbuda staršev doma. Kot enakovreden člen pa sem postavila učenčevo lastno voljo in angažiranost za delo, kajti brez tega bi bilo vse naše prizadevanje zaman.

Spoznala sem, da je vloga razrednika še posebno odgovorna, če ima v oddelku učenca z drugačnimi potrebami. Igra pomembno vlogo, ko usklajuje potrebe in zahteve šole s potrebami staršev in učenca. Je v središču dogajanja in vodi akcije. Poskuša se vživljati v vlogo starša, učenca in ima uvid v probleme. Sprašujem se, kaj bi bilo, če se letos svojega razredniškega dela ne bi lotila tako zagnano in celovito. Odgovor lahko slutim v uspešnem zaključku razreda Z., T. in S. Zato sem toliko bolj zadovoljna s svojim delom. Lepo je videti srečnega otroka, še lepše, če veš, da si mu do sreče tudi ti pomagal. Poraja se mi vprašanje, ali bi se na šoli dalo narediti še več v osveščanju razrednika in njegove odgovornosti. Konkretno, na primerih in analizi uspeha ali neuspeha posameznih učencev.*

Priloga: Oblike sodelovanja šole s starši in pomoči učencu.

*Viri: Razrednikova dokumentacija.

- Fanta ne upoštevata pravil, razen svojih.
- Tako stanje gotovo traja že dalj časa.

Ponovno sem se lotila branja *Treninga večje učinkovitosti* (T. Gordon) in *Restitucije* (D. C. Gossen). Bistva sem povezovala s posameznimi učenci v razredu in nastal je nekakšen načrt, ki se mi ga je zdelo vredno preizkusiti. Zastavila sem naslednje naloge:

1. Motiviranje učencev za spreminjanje odnosov v oddelčni skupnosti (OS).
2. Vključitev vseh v uresničitev programa dela OS s konkretnimi nalogami.
3. Uporaba metode reševanja konfliktov brez poraženca.

Postopek

1. Naslednjo učno uro sem učence (brez kakršnih koli pojasnil) povabila, da sodelujejo v zanimivem poskusu. Strinjali so se.

Razdelila sem dva vprašalnika in prosila, da jih izpolnijo po temeljitem premisleku. Prvi del so opravili pri uri in oddali podpisan vprašalnik A; drugega, ki je bil anonimen so izpolnili doma.

2. Z rezultati vprašalnika A sem seznanila učence. Strinjali so se, da pri formiranju odbora oddelčne skupnosti upoštevamo večinske odločitve. Hkrati smo sestavili natrpan in raznolik program dela OS, v katerem je imel vsak svojo nalogo, kar je bil moj cilj. (Vprašalnik A – priloga 1.)

Uresničitev programa OS ni predmet moje naloge.

Kljub temu moram poudariti pozitivne rezultate:

- Odpadlo je vsiljevanje idej in nalog.

Delo je bilo pravičnejše razdeljeno, odgovornost je bilo težje prenašati na druge.

- Učenci so predstavili zanimive pozabljene krajevne običaje, orodja, dogodke, anekdote, pa tudi svoje konjičke.
- Spoznavali so se še v drugačni vlogi in vsak je lahko doživel priznanja.

3. Predstitev metode za reševanje problemov brez poraženca

Učencem sem povedala, da sem se na seminarjih učila nekaj zelo uporabnega, kar bi rada preizkusila. (To, da se moramo učiti tudi učitelji in nedoločeni uvodi vedno pritegnejo.)

Nato sem povedala odstavek iz Gordona (str. 75):

“Nočem uporabljati svoje moči, da zmagam in vi izgubite, prav tako pa ne maram, da zmagujete vi na moj račun mojih izgub. Želim spoštovati vaše potrebe, moram pa tudi svoje. Poskusimo najti nov način sodelovanja, ki bo ugoden tako za vas, kot tudi zame. To je taka rešitev, ki bo omogočila, da bomo vsi zmagovalci.”

Prosila sem, da učenci, vsak zase, še nekajkrat preberejo odstavek s prosojnice in se pri tem v mislih obračajo name in na kakega od sošolcev.

Nato sem na primeru razložila bistvo metode in pojem restitucija. Oboje so bili pripravljene preizkusiti. Dogovorili smo se, da bomo izrabili istočasno proste ure, ko so sicer lahko odšli na prvi šolski avtobus.

Oblikovanje dogovora o reševanju problemov

Pripravljen sem imela zbirnik odgovorov na vprašalnik B. (Vprašalnik in zbirnik – Priloga 2.)

Učenci so se razdelili v skupine in iz zbornika izbrali najbolj pereče probleme. Jaz sem pripravila osnutek naloge – obrazca. Razložila sem, kako ga lahko uporabljamo in pokazala primer.

Nato se je začelo dolgotrajno delo skupin in usklajevanje. Rezultat so bila lastna pravila in ukrepi, ki so jih še potrdili.

Potrjen izdelek smo skupaj s Šolskim redom obesili na oglasno desko v razredu. Opozorila sem, da bomo oboje tudi izvajali. (Vzorec izdelka – Priloga 3)

Izvajanje in rezultati

Delo je bilo opravljeno do začetka decembra.

Medtem so že bili izrečeni štirje pisni opomini in en ukrep se je stopnjeval do ukora.

O krivičnosti in neuporabnosti posplošenih vpisov v dnevnik smo ponovno razpravljali na pedagoški konferenci. Zopet smo ugotavljali, da premalokrat pohvalimo.

Za vsakega učenca sem vodila anekdotske zapise. To je moja navada. Pomagajo mi v razgovorih s starši in zlasti pri razreševanju problemov.

Na reševanje vsakega težjega primera sem se dobro pripravila. Načrtovala sem stopnje razgovora, zbrala informacije o dogodku, razmišljala o *jaz stavkih*, ki jih bom uporabila ...

Vsakih štirinajst dni smo pri oddelčni uri “pregledali” tudi dogodke, vpise v dnevnik in ukrepali.

Pohvale, ki so jih dobili učenci pri posameznih predmetih, sem sporočala in so me o njih obveščali pri pouku.

K reševanju najtežjih problemov sem pritegnila ravnatelja.

Učenci so svoja pravila in ukrepe doživljali kot novosti. Niso se spomnili, da vse to že obstaja, le da niso sodelovali pri nastanku.

Pohvala *vsem* zelo veliko pomeni. Na vsako pozabljeno so me opozorili. Pogostejše pisne pohvale so imele še večjo vrednost. Lepo so bile sprejete tudi pri starših.

“Popravni”, kot so imenovali možnost poprave napak, tudi niso novost. Novo je bilo to, da večine ni bilo treba spomniti na to možnost. Sami so razrešili več sporov pri pouku.

Načrtovanje je pomembna kategorija v vsakdanjem človekovem življenju. Je spoznavanje, upoštevanje in določanje pogojev, krajev, časa, načina, vsebin, poti, ciljev.

Pomen načrtovanja

Načrtovanje nas vodi k racionalizaciji, nam velikokrat pomaga priti hitreje do cilja ter nam na določen način omogoča varnost. Včasih ni možno priti do cilja, kljub načrtovanemu, vendar še vedno omogoča, da se z analizo hitreje odkrije napaka oziroma vzrok, zakaj zastavljen cilj ni bil dosežen in zakaj je bil uspeh. Predvsem pa nam načrt omogoča vrednotenje doseženega. Doseženi rezultati nas vzpodbujajo k ponovnemu načrtnemu delu.

Načrtovanje pri nas in v svetu

Pri nas in v svetu se načrtovanju različno posvečajo. Ponekod je bolj formalno, drugje zelo poudarjeno in cenjeno, v nekaterih kulturah pa namesto načrtovanja prevladujejo predvsem spontanost in vera v usodo. Pretiravanja v eno ali drugo skrajnost je lahko obremenjujoča, zato je nujno posvetiti pozornost tistemu, kar pomaga ljudjem k ohranitvi in boljši prihodnosti in upoštevati kulturni kontekst.

Načrtovanja se naučimo

Znati načrtovati, dobro načrtovati pa ni dano vsakemu človeku. Potrebno se je učiti, si pridobivati izkušnje. Svojega načrtovanega dela ne moremo avtomatično prenašati na druge, vredno pa je upoštevati cilje celotne družbe, določenega kraja ali širše skupnosti. Veliko se seveda človek nauči od staršev, bližnjih pa v okviru vzgojno-izobraževalnega sistema in na lastnih izkušnjah. Zato je v šoli zelo pomembno pridobivanje znanja o načrtovanju in tudi razvijanje spretnosti načrtovanja. Uspešne šole zagotovo temu posvečajo veliko pozornosti. Preko načrtovanja učnega procesa učitelji uvajajo učence v spoznavanje različnih metod, oblik in načinov dela. Večjo kakovost in učinkovitost dosegajo pri učencih za to strokovno usposobljeni učitelji, vajeni načrtovanja v šoli in v lastni praksi. Z vzorom in aktivnostjo zmorejo ustvariti pri učencih ustrezne pogoje za učenje načrtnega dela. Seveda pa morajo dobro poznati samega sebe, učence, kraj, čas, cilje, delovanje pozitivnih in manj pozitivnih rezultatov, načela, sredstva v vzgoji, metode, vsebine in drugo. Pomembno je poznavanje dogajanj v družbi, aktivno vključevanje v vsakdanjik, ki ga živimo. Na takšnih temeljih je mogoče predvideti tudi v prihodnosti.

Zakon o osnovni šoli

(v vzgojno-izobraževalni dejavnosti)

Zakon o Osnovni šoli v svojih ciljih sistema vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji med drugim zagotavlja optimalni razvoj posameznika in vzgojo za

medsebojno strpnost. Brez dobrega načrtovanja, si težko predstavljamo uresničevanje zastavljenih ciljev. Poznavanje in načrtovanje vseh možnosti, ki vodijo k ciljem, je nujen pogoj v vzgojno-izobraževalnem procesu. Osnovna šola kot splošno izobraževalna ustanova lahko s postavitvijo osnov procesa načrtovanja veliko prispeva na vzgojnem in izobrazbenem področju. Verjeti je, da se tisti, ki delajo v vzgojno-izobraževalnem procesu trudijo in v prvi vrsti poskrbijo za dobre pogoje. Pogoji za življenje in za delovanje posameznika so različni in v raznolikih smereh poteka tudi načrtovanje.

Zagotovitev pogojev za načrtovanje in uresničitev

Nikakor ne smemo prezreti vseh dejstev, ki že v izhodišču zagotavljajo pogoje za načrtovanje in za realizacijo načrtovanega. Eden izmed bistvenih pogojev je načrtovano delo. Poznavanje kraja oziroma prostora je nujnost in nam pomaga pri odločanju. Ni vseeno ali se bo naša dejavnost odvijala v mestu, na podeželju ali kje drugje. Značilnosti krajev so lahko bistveni elementi, da nam bodo neke aktivnosti uspeli ali pa tudi ne. Še posebej, če se to nanaša na ljudi, ki v teh krajih ali prostoru živijo. Upoštevajoč, da nekateri ljudje radi potujejo, spreminjajo kraje bivanja, drugi pa so že ob najmanjši spremembi nesrečni, nam veliko pomaga pri načrtovanju in realizaciji le-tega. Kraji in prostori (večji, manjši, urejeni, neurejeni ...) imajo velik vpliv na ljudi. Čas, v katerem ljudje živijo v določenem kraju in prostoru, je za načrtovanje prav tako pomemben. Pomemben pa je tudi čas samega načrtovanja, njegovo trajanje in predvidevanje prihodnosti. Brez podatkov, dejstev, znanja seveda ne gre. Pri uporabi le-teh je potrebna izredna previdnost, sicer so zmote lahko usodne za posameznika kot tudi družbo.

Pomembnost hitrih sprememb za izvedbo načrtovanega

V sodobnem svetu ne smemo prezreti hitrosti, s katero v zadnjem obdobju prihaja do bliskovitih sprememb, vsaj na nekaterih področjih. Mnoge neznanke, v načinih in metodah medsebojnega komuniciranja, nas opozarjajo na previdnost, natančnost in brez preizkusov vedno ne gre. Različna so sredstva, ki jih uporabljamo pri načrtovanju od finančnih, organizacijskih, vsebinskih. V praksi se nemalokrat pozabi na vsakdanjo realno stvarnost, zato sledijo pogosta razočaranja.

Spremljanje uresničevanja načrtovanega

Zavedajoč se, da se včasih kljub skrbnemu načrtovanju, ne da izogniti določenim napakam, je spremljanje uresničenega še toliko bolj pomembno in prav tako vrednotenje tistega, kar smo dosegli. Pogosto je pozabljanje pozitivnih dosežkov, ki se pojavi že ob najmanjši napaki med izvajanjem načrtovanega in še bolj, če niso dosežena končna pričakovanja. Zato že v sam začetek uresničevanja načrtovanega vnesemo tudi potrebo po pohvali, priznanju ter predvidimo vrednost

Kulturni dan:

	Vsebina	Čas	Kraj	Izvedba
1.	Svetlana Makarovič	oktober	šola-razred	
2.	Veseli december	december	šola-razred	
3.	Pustni običaji, maskiranje	februar	šola, trg Mozirje	

Družbeno potrebno delo:

	Vsebina	Čas	Kraj	Izvedba
1.	Čiščenje okolice šole	september	šola	
2.	Obiranje in ličkanje koruze	oktober	Loke	
3.	Zbiranje starega papirja	vse leto	Mozirje z okolico	

Športni dnevi:

	Vsebina	Čas	Kraj	Izvedba
1.	Planinski pohod	september	Lepa Njiva	
2.	Kros in igre z žogo	oktober	Loke	
3.	Plavanje	november	Topolščica	
4.	Smučanje, igre na snegu	januar	okolica šole	
5.	Atletski troboj	april	atletski poligon	

Ekскурzije:

	Vsebina	Čas	Kraj	Izvedba
1.	Po Zadrebki dolini	april	Mozirje - Gornji Grad	
2.	Po Savinjski dolini	april	Mozirje - Logarska dolina	
3.	Cinkarna Lubija	maj	Lubija	
4.	Lutkovno gledališče	maj	Ljubljana	

Ogled razstav:

	Vsebina	Čas	Kraj	Izvedba
1.	Čebelarstvo in panjske končnice	oktober	Mozirje - galerija	
2.	Likovna razstava-akvareli	februar	Mozirje - galerija	
3.	Umetniška fotografija	april	Mozirje - galerija	

Prireditve:

	Vsebina	Čas	Kraj	Izvedba
1.	Poletje v školjki, film	oktober	Mozirje	
2.	Babe, film	januar	Mozirje	
3.	Kdo je napravil Vidku srajčko	maj	Mozirje	
4.	Enkolsa, gledališka predstava	junij	Mozirje	
5.	Srečanje s čarodejem	november	Mozirje - šola	
6.	Glasbeni koncert, Čuki	december	šola	

Tekmovanje:

	Vsebina	število učencev	Izvedba
1.	Računanje je igra	15	
2.	Tekmovanje za Vegovo priznanje	10	
3.	Medrazredno tekmovanje v košarki	20	
4.	Kviz na temo prebranih knjig	20	

Šola v naravi:

Čas	Kraj	Število ur	Vodja	Odgovoren
junij	Koper - Žusterna	24	razrednik	učitelj M. J.

Raziskovalni tabor:

Čas	Kraj	Število ur	Vodja	Sodelavci
maj	Solčava	23	razrednik	Š. B. - biolog, J. M., M. A. geograf, L. G. - planinstvo

Dopolnilni pouk:

Predmet	Štev. učencev	Štev. ur na teden	Štev. ur na leto	Izvedba
Slovenščina	3	1	35	
Matematika	5	1	35	
Skupaj	8	2	70	

- Prepoznavanje in poimenovanje predmetov.
  - Zapis besed pod sličice
Izvedba:
Ko je na učnem listu prepoznala začetni glas (utrjevanje), je dobila zahtevnejšo nalogo, da predmet pod sličico poimenuje. Pri tem delu je večkrat rabila pomoč, ker je izpuščala črke.
- Prepis besed in povedi.
  - Prepisovanje besed in povedi z učnih listov v zvezek.
Izvedba:
Besede, ki jih je napisala pod predmeti na učnem listu, je prepisala v zvezek.
- Odgovori na vprašanja.
  - Ustno odgovarjanje na vprašanja ob sličicah.
Izvedba:
Odgovori so še zelo kratki, le nekaj besed.
- Ustno tvorjenje povedi.
  - Ob sličicah tvori povedi.
Izvedba:
Povedi so zelo skromne.
- Razumevanje prebranih besed.
Npr.: Na sliki je sadje in zelenjava.
  - Ob nalogi so zapisana kratka navodila.
POBARVAJ SADJE.
Izvedba:
Pri teh nalogah je navodila potrebno večkrat prebrati, potrebovala je pomoč. V februarju bo utrdila še preostale velike tiskane črke. Več časa bova posvetili ustnemu sporočanju in branju.

Č) MATEMATIKA

Učni cilj

- Številke predstavljajo v obsegu do 10.
  - Učni list.
Izvedba:
Reševala je učne liste. Včasih je elemente štela in v okvirček zapisala številko, drugič je k številki narisala ustrezno število elementov. Delo je bilo uspešno.
- Zapisovanje števil.
  - Reševanje enostavnih računov brez računanja neznanega člena.
Izvedba:
Računanje do 5 obvlada, če uporablja prste.
- Seštevanje in odštevanje do 5

V februarju bo individualni učni načrt vseboval razširitev števil do 10 ter seštevanje in odštevanje v tem obsegu.

Sklep

Pri delu po individualnem učnem načrtu so deklice osvojile načrtovane velike tiskane črke, naučile so se pisati na črto, črke znajo zapisati po nareku, uspešne so pri prepisovanju. M. uspešno zapisuje besede pod sličice, poskuša zapisati tudi krajše povedi. M. in G. bosta morali še uriti branje, vendar pogosto razumeta besede, ki jih prebereta. Najslabše napreduje D. Črke sicer pozna in jih zapiše po nareku, ne zna pa še zapisati besede pod sličico in pri branju črkuje, prebranega ne razume. Že sedaj si upam trditi, da je delo z romskimi učenkami po individualnem učnem načrtu obrodilo prve sadove. Od 1. februarja smo na področju dela z Romi na naši šoli še napredovali. Na šolo smo dobili učiteljico, ki se bo ukvarjala samo z Romi. Poskrbela bo, da bodo zjutraj prišli k pouku urejeni in obuti v copate. Nato bo v vsakem oddelku po eno šolsko uro pomagala učiteljici pri delu z Romi. Z učiteljico – pomočnico bova z učenkami v mojem oddelku še naprej delali po individualnem učnem načrtu.

Slovensko — romski slovar nekaterih besed

ena (1)	— jek	dvanajst (12)	— desodu(j)	učiteljica	— rani
dve (2)	— duj	trinajst (13)	— desotrin	dobro	— lače
tri (3)	— trin	jezik	— čhip	miza	— miza
štiri (4)	— štar	romski jezik	— romani čhip	torba	— torba
pet (5)	— pet (panč)	šola	— šola	vrata	— dara
šest (6)	— šest (šuj)	dan	— dive	jež	— ježo
sedem (7)	— efa	lep	— šužo	omara	— romara
osem (8)	— vgdo	lepa	— šuži	glava	— šero
devet (9)	— ene	lepo	— šukar	kokoš	— kanji
deset (10)	— des	naš	— mangaro	jabolko	— pabi
enajst (11)	— desek	naše	— mengara	konj	— gra

Literatura

Razprave in gradiva: Romi na Slovenskem, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana 1991
Vzgoja in izobraževanje romskih otrok v predšolskem in osnovnošolskem obdobju, Zavod R Slovenije za šolstvo, Ljubljana, 1991

Učni listi so iz naslednje literature:

Grginič, M.: Igrajmo se s črkami, Izolit d.o.o., OIC Trzin, 1994
Kotar, A., Koželj A.: Že berem in pišem 1. in 2. zvezek, Zavod R Slovenije za šolstvo in šport, Ljubljana, 1993

Schellander, A., Žele, I.: Slišim, vidim, pišem

Pri delu seminarske naloge so mi bili v pomoč napotki in navodila, ki sem jih dobila na študijski skupini za Rome v Novem mestu.

opazovalnico. Spregovoril nam je o skrbi za živali, razkazal opremo lovca in pokazal trofeje. Dve mamici sta prinesli v šolo veverico in polha. Čisto drugače je govoriti o živali, če jo imaš pred seboj (ne na sliki). Mamica, doma iz Bele krajine, nam je predstavila to pokrajino z živo besedo in slikami. Ogljedali smo si tudi delavni proces v tovarni Novoles (od surovine do izdelka). Starši so šli z nami na športni dan. Letos (3. r) nas je očka učenke popeljal v tovarno Komet. Ogljedali smo si delavni proces (tekoči trak). Obiskal nas je ribič in ogledali smo si lekarno. Pričakujemo pa tudi pomoč staršev pri temi Naše telo. Vsako leto pa seveda nimamo enakih možnosti. Vse je odvisno od poklicev staršev ali njihovih hobijev.

Učenci so zelo zadovoljni s takim sodelovanjem. Veseli so, da pride eden od staršev. Veliko sprašujejo. Njihova vprašanja so zelo poglobljena.

Učenci 3.b so letos oblikovani kot oddelek na novo iz treh drugih razredov. Kmalu so se že pojavile težave. Učenci so bili pogosto nestrpni drug do drugega, grobo so reagirali, niso znali poslušati tistega, ki govori, niso poznali osnovnih vljudnostnih besed, pri jedi so kričali.

Tudi sociogram je pokazal grupiranost. Učenci so se strogo družili le z učenci iz istega oddelka 2. razreda. Z ostalimi niso našli nič skupnega.

Velikokrat smo morali reševati spore, a ni pomagalo za dolgo. Ista stvar se je spet ponovila. To je motilo nekatere učence in mene. Veliko časa smo izgubili z reševanjem težav. Tudi starši niso imeli velikega vpliva.

Z namenom, da bi se stanje izboljšalo, sem se odločila za akcijsko raziskovanje *Kulturno vedenje*. Opisala bom potek svojega dela.

Akcijsko raziskovanje

Izhodiščna zamisel

Dvigniti kulturno raven v medsebojnih odnosih in pri jedi.

Opis stanja

- Učenci so premalo vljudni. Ne znajo uporabljati osnovnih vljudnostnih izrazov: *prosim, hvala, izvoli, oprsti, dober tek, dobro jutro, dober dan, na svidenje ...*
- Do sošolcev so pogosto nestrpni, grobi (besedno), neprijazno odgovarjajo sošolcem na zastavljena vprašanja, ne počakajo, da sošolec odgovori. (Vpadajo v besedo.)
- Reditelji malokrat uporabljajo besedo izvoli.
- Uporabljajo žaljivke.
- Pri malici se reditelju ne zahvalijo za hrano.
- Pri manjših nezgodah pozabijo na opravičevanje. To storijo šele po opozorilu učitelja.

Razlaga stanja (možni vzroki):

- Premalokrat slišijo vljudnostne izraze med sošolci, doma in v stiku z učiteljem.
- Vsi učenci niso enako priljubljeni.
- Z grobim načinom se poskušajo uveljaviti v skupini.
- Hočejo povedati takoj, ko se nekaj spomnijo, čeprav sošolec še govori.
- Premalo zgleda v okolju.
- Ne zavedajo se, da so naredili nekomu krivico, ker se ne znajo vživeti v drugega.
- Ne želijo se opravičiti, ker imajo negativne izkušnje.

Hipoteze

Če bo učenec:

- pogosto slišal vljudnostne izraze v konkretnih situacijah,
- imel vzor v družini, učitelju, sošolcih,
- bral, poslušal bonton (zgodbe) in ga prenašal v konkretne situacije,
- uprizarjal te situacije,
- doživel primeren odziv v okolici, učitelju, starših (pohvala), *bo dojel pomen kulturnega vedenja*.

Če bo učitelj:

- sam dosledno uporabljal te izraze,
- večkrat bral učencem bonton,
- prenašal prebrane vsebine v konkretne situacije v razredu,
- sproti reagiral na nastale situacije v razredu,
- pogosto pohvalil za napredek,
- s svojim vedenjem ustvarjal toplo vzdušje,
- če bo znal zblížati učence (npr. socialne igre).

Če bodo starši:

- zainteresirani za sodelovanje,
- pozorni na izraze in jih uporabljali.

Čas trajanja: približno 5 tednov (*razredne ure, slovenski jezik, likovna vzgoja, športna vzgoja*).

Udeleženci: učenci, učitelj, starši, opazovalec.

Kraj dogajanja: učilnica, avla, telovadnica.

Načrtovanje

- Zgodbe in bonton.
- Družabne igre.

Napisala sem pismo staršem, jih seznanila s problemom in jih prosila za sodelovanje.